

MATILDE SALVADOR, COMPOSITORA

Text: FRANCESC VIADEL / Fotos: RAFA GIL

"Com a dona he fet el que he volgut"

La compositora Matilde Salvador Segarra (Castelló, 1918) és una de les personalitats més importants de la nostra cultura. Fidel a la seua vocació musical i fidel també a les arrels del país, presideix a hores d'ara la Fundació de Cultura Popular.

Matilde Salvador Segarra té els ulls de la bellesa i qualitats justes per tal de bastir un poema a la manera potser de Neruda. M'espera fixament amb els seus blavíssims ulls i m'executa fingidament amb una sentència: "Ja saps que jo sóc una persona absolutament antientrevista?" Tan sols uns segons després de l'advertència somriu. Enraonem a l'ample menjador de la seua casa de València sumits dins d'una memòria pentagramàtica i vigilats per una esplèndida col·lecció de multiformes braus de ceràmica i fang. Des de la finestra quasi es pot tocar l'emblemàtic pont de Calatrava i si estires l'esguard, també la mar.

Matilde Salvador —tot i que des de fa alguns anys males llengües diuen que es dedica a distraure llenços amb traços *naïves* de manufactura pròpia— és una de les personalitats més importants de la música contemporània al nostre país. Matilde ha donat a la música les òperes *La filla del Rei Barbut* (1943), *Vinatea* (1974), la cantata escènica *Retablo de Navidad* (1953) i els ballets *El Segoviano Esquivo* interpretat per la companyia d'Antonio Ruiz Soler, i *Sortilegio de Luna*, estrenat als festivals Internacionals de Música i Danza de Granada (1953-1955).

En la seua producció vocal destaquen les obres corals *Missa de Lledó*, *Les Hores* i *Mujeres de Jerusalén*. La compositora castellanenca s'ha inspirat així mateix en poetes com Bernat Artola, Salvador Espriu, Vicent Andrés Estellés, Rafael Caria o Joan Fuster, per citar-ne alguns solament. Guardonada amb la medalla d'or de la Universitat Jaume I, per la Generalitat València-

na i per entitats civíques i institucions d'arreu dels Països Catalans, Matilde Salvador ha estat fa molt poc recordada de bell nou per la seua ciutat, que li ha posat el seu nom a un institut.

—Acceptem una remarca: vostè és la dona que va a més actes culturals de tot València.

—Tinc vuitanta-un anys... pense que com que el dia que et mors ja no pots anar a res... doncs, mira... Afortunadament tinc les dues coses fonamentals que s'han de tenir a la vida: amistats i salut... sí, cada dia vaig a alguna cosa, i a dues si puc, també.

—És una dona afortunada?

—Sí, em considere afortunada en el sentit que tinc una gran capacitat de resignació... cadascú arriba on pot, i no on vol. Pense que per a moltes dones és molt més còmode fer el paper de la dona objecte... si-gues dona o home sempre s'ha de lluitar... L'any 43, quan vaig fer una òpera en valencià, no vaig pensar si es representaria o no, si jo era dona o no...

—I una dona realitzada també...

—Jo he fet, com a dona, sempre el que he volgut. He tingut una infància i una joventut molt especial. Per exemple, no he viscut mai amb els

meus pares, vivia amb la meua àvia i amb la meua tieta, que era una senyora molt absorbent... no he xafat mai una escola, però l'àvia m'ensenyà a escriure, sumar, restar, multiplicar i em va empeltar l'amor a la lectura... la meua àvia era de Requena i es casà als vint anys amb un metge de Castelló que era company del doctor Clarà. El meu avi tocava el violoncel, féu de-

"He tingut una infància molt especial, mai no he xafat una escola, però l'àvia m'ensenyà a escriure, sumar, restar, multiplicar i m'empeltà l'amor a la lectura."

cantar la seua filla major, que per cert, es quedà fadri-na, cap a la música... tocava molt bé el piano i sovintejàvem el Liceu de Barcelona... Ja ho saps que Castelló sempre s'ha decantat més per Barcelona que no per Madrid...

—*M'han dit que al Canadà se li ha perdut un nét?*

—No! No està perdut, està ben trobat (*riu*) i per cert ara acaba d'estrenar-se a l'escola com a compositor... (*riu*)

—*El pare del xiquet supose que ha fet un paper molt important en aquesta vocació.*

—L'ambient de casa és fonamental. El meu gendre, Josep Evangelista, és un gran compositor, encara que ací no se'l conega massa. Fa poc a Lió li han fet una òpera de cambra sobre un text de Ionesco... Bé, quan puc, vaig a veure el meu nét al Canadà. M'agrada molt viatjar i ho faig, tret d'aquest cas, allà on hi ha pedres il·lustres, rastre de la història. Em fascina l'Egipte, el sud-est asiàtic, Grècia... he vist prou món per tindre predilecció per unes ciutats, i em quede amb París i Barcelona.

—*Parlant de ciutats, a vostè, a pesar de ser Castelló, se la vincula bàsicament amb València.*

—Vivia a Castelló i arribe a València en bona part pel meu marit, Vicent Asensio, que vivia ací quasi per accident... bé, vull dir que al capdavant un no elegeix el lloc de naixença, però sí el del seu soterrament: el meu marit està soterrat al cementeri de Castelló... visc molt bé a València, l'oferta cultural que tinc ací no la puc tindre mai de la vida a Castelló encara que sempre responc a la crida de les coses que allà passen...

—*Parlem de música Matilde. Com són els seus inicis?*

—Com et deia abans, a casa es respirava molt l'ambient musical. El meu avi, Agustí Segarra i Rosso ja tocava per afició... La meua tia, quan jo tenia sis anys, un dia em diu: "tu aprendràs a tocar el piano". M'ensenyà un minuet de *Don Giovanni* de Mozart i això va ser el regal al meu pare per al dia del seu sant, Sant Josep. Recorde que em regala un duro de plata. Ell també era molt aficionat, tocava el violí a l'orquestra del teatre, fundà una orquestrata a Castelló la qual féu que sonara a la ciutat per primera vegada la cinquena simfonia de Beethoven, fundà la societat filharmònica de Castelló i donà les mil pessetes que calien per comprar el piano... ja de més gran jo venia a València a examinar-me fins que l'any 32 naix el conservatori de Castelló, creat també pel meu pare, entre d'altres, com el meu marit i Abel Mus. Vaig ser la matrícula número u del conservatori i la meua germana, la dos... vaig estudiar harmonia i composició amb el meu marit i és així que el vaig pescar (*riu*). Al cap d'un temps ens casàrem i ens en vinguérem a

València, on ell havia guanyat una plaça a Hisenda.

—*Ha estat una persona molt vinculada també al món del valencianisme...*

—Vaig tindre la sort de conèixer pràcticament tots els signants de les Normes de Castelló. L'any 35 el meu marit em presentà el poeta Bernat Artola, jo era amiga de Lluís Sales, d'Enric Soler i Godes, coneixia també Salvador Guinot... tot l'ambient de la Societat Castellonenca de Cultura en un moment en què a Castelló a penes si trobaves un llibre...

—*El 31 de març de 1943 vostè estrenava l'òpera bufa La filla del Rei Barbut...*

—L'any 41, llegint un dia el *Tombatossals*, vaig compondre una coseta a partir d'un paràgraf i li la vaig donar a conèixer a Bernat Artola, que li va agradar molt i em digué al cap de poc temps que Manolo Segarra, el farmacèutic, havia fet una comedieta sobre el *Tombatossals* que és deia la *Filla del Rei Barbut* i que

en uns dies es pensava representar amb titelles a la Societat Castellonenca de Cultura. Artola em va dur a veure-ho i de seguida vaig començar a compondre. Cada diumenge venien a casa Artola, Manolo Segarra, Vicent Asensio, Lluís Sales, el guitarrista Rafael Balaguer i don Carlos Espressati que era un senyor que escrivia versos en castellà i que era enginyer de les obres del port. Hi hagué probemes, perquè a Castelló no hi havia cantants ni orquestra, cap infraestructura... aní a València l'any 42 a buscar la gent, i la Societat Coral el Micalet ens va deixar els seus locals perquè assajàrem allí. Bé, s'envià el llibre a la censura i ens digueren que en valència res de res, i una òpera d'una dona i jove, menys encara... i l'amic Leopoldo Querol, que era molt del règim però una gran persona, jugant-se-la va anar i va dir bé i per què no... aconseguí, amb l'alcalde,

Josep Maria Casado, i el degà de la Universitat de València, Ballester, que ho poguérem fer. Mira, hi estava implicat tot Castelló i ara et diré: Segarra... les titelles les movia Miquel Peris, hi eren també els germans Barberà de Benicàssim, en fi, tot gent molt coneguda de la cultura de Castelló i hi havia un rebombori!... Decidiren, doncs, autoritzar una representació en castellà i de primeres tots vam dir que no, que ens hi negàvem... llavors Espressati idea un estratagema que consistia a obrir la representació amb un comentari en castellà que llegí el seu fill sobre allò que representava el *Tombatossals* de Josep Pasqual i Tirado. La resta, naturalment, anava tota en valencià. Es féu al teatre principal de Castelló el 31 de març de 1943. Hi participaren, entre d'altres, la cantant Carme Andújar i Antoni Curtis, el tenor de Dénia, un dels més importants de principis de segle que havia estrenat òperes de Puccini i que va ser durant deu anys tenor de planti-

"La primera cosa que vaig tocar va ser als sis anys. Un minuet al piano del 'Don Giovanni' de Mozart que m'ensenyà la meua tieta i que va ser el regal al meu pare el dia de Sant Josep."

Illa de l'òpera de Chicago.

—Una altra òpera molt coneguda feta per vostè va ser *Vinatea*, que s'estrenà al Liceu de Barcelona l'any 74 amb lletra de Xavier Casp.

—*Vinatea* està molt bé... Casp després publicà el text, però amb una altra ortografia i ja li vaig dir que jo no canviaria res d'aquell text perquè així l'havia musicat i perquè tampoc no vull anar pel món fent el ridícul...

—*Vinatea* fou un èxit, no? Vostè ha arribat a dir en alguna ocasió que un dels dies més emocionants de la seua vida fou el de l'estrena d'aquesta òpera...

—Doncs, sí. S'estrena el 19 de gener de 1974. La crítica va acollir l'estrena molt bé.

—Vostè ve d'una generació, la mateixa de Casp, que s'escindí parcialment per la qüestió lingüística.

—Me'n vaig mantenir al marge... els qui han d'opinar sobre el tema de la llengua són els qui tenen una titulació com a filòlegs. Al mateix Consell Valencià de Cultura, quan tot això del pacte lingüístic, s'ha permès d'opinar tot el món, aquells que no tenen cap títol de filòleg. Hi ha d'opinar la universitat, és clar! I a més, per a què tanta reunió si al 32 ja es va solucionar el tema a Castelló?

—Creu, doncs, que l'Acadèmia Valenciana de la Llengua arreglarà alguna cosa?

—Si són lingüistes de veritat potser ho arreglaran, però si no ens quedarem igual. L'Acadèmia no és un edifici, és la gent que la integra. Què opinarien els senyors del Consell Valencià de Cultura, un senyor metge, un senyor arquitecte, que un altre sense ser metge començara a acceptar?... Això es cau pel seu pes.

—Quina relació té amb l'Alguer, on fins i tot hi ha una coral que duu el seu nom?

—Ai!... mira, m'ha semblat sempre molt emocionant que l'Alguer, a mil quilòmetres de nosaltres, conserve encara la nostra llengua, i més pensant que ací s'hagen arribat a fer tantes barbaritats. Als anys 60 un grup de persones, entre les quals hi havia Paco Soriano Bueso

—Què pensa de l'actitud del poeta Xavier Casp envers la llengua?, del fet que haja acabat encapçalant el secessionisme lingüístic?

—Crec que s'ha equivocat. Aquest assumpte mai no l'he parlat amb ell. Tenim amistat des de l'adolescència, tinc tota la seua obra als prestatges de casa escrita correctament fins que l'any 75 va començar a canviar la cosa... Però no vull parlar-ne perquè no vull perdre una amistat per unes diferències de criteri, sé que és molt bon poeta, però mira...

uns poemes. Em vaig permetre de triar-me'ls jo mateix i vaig escollir el poema de Sebastià Pons "El roure de Serrabona", que donava la dimensió d'una sardana, el vaig musicar i es va estrenar, i bé, després vaig pensar que una flor no fa estiu, que m'agraden els cicles... així que vaig dedicar el Roure de Serrabona al Rosselló i a Sebastià Pons i després va arribar la sardana de "La Carrasca de Culla" sobre un poema de Miquel Peris i dedicat al País Valencià i al compositor Enric Moreta, la d'"El Pi de Formentor", dedicat a Mallorca i a Costa Llobera, la dedicada a Catalunya i a l'amic Manuel Valls sobre els poemes que parlen de xiprers i que apareixen a *Cementiri de Sinera* d'Espriu, la sardana de les oliveres dedicada a l'Alguer i a Badia Margarit sobre un poema de Rafael Caria. Tot això donava una gran sardana... T'ha quedat clara ja la meua adhesió a la unitat de la llengua catalana? (*riu*) I és que un país sense llengua, simplement no és possible.

i Ricard Sanmartín, van anar a Alguer a portar una Mare de Déu dels Desemparats, i en tornar vingueren contant meravelles de l'Alguer i m'entraren unes ganes tremendes d'anar cap allà. I mira, l'any 84 la gent del festival coral de Barcelona m'encomanà una obra perquè la cantaren un seguit de corals conjuntament i jo, que tenia moltes ganes de fer un homenatge a Manuel Sanchis Guarnier, vaig triar uns fragments del "Cant a la terra nativa", de Miquel Duran de València, d'aquells que no havien perdut actualitat. A aquella convocatòria venia una coral de l'Alguer i es quan conec l'alguerès Rafael Caria, el mateix dia que perdia l'amic Manuel Valls, i que em diu que estaven fent la meua obra. Ja no vam deixar de tenir contacte. Li he musicat coses i fins i tot el vaig dur a través d'Acció Cultural a fer una conferència a Castelló...

—I què és això de les sardanes vegetals.

—La Federació Catalana d'Entitats Corals em demanà l'any 86 —el del centenari de Josep Sebastià Pons— que musicara

